

Notat

Om årsager til frafald fra HF. - En pilotundersøgelse af frafaldne elever.

Indholdsfortegnelse:

Forord.....	s. 2
Metode.....	s. 2
Sammenfatning/konklusion.....	s. 2
Årsager til frafald.....	s. 5
-Flytning på grund af skolemiljø.....	s. 6
-Vejlederens rolle.....	s. 9
-De økonomisk belastede.....	s.10
-De socialt/personligt belastede.....	s.13

Forord

Denne pilotundersøgelse om årsager til frafald fra Frederiksberg HF er blevet til, fordi Frederiksberg HF har ønsket at finde ud af hvorfor en gruppe elever vælger at afbryde deres uddannelse. Men undersøgelsen stiler dog ikke kun mod at give svar på hvorfor, men også på at finde ud af hvad, der kan gøres for at mindske frafaldet. I den forbindelse har vi blandt andet talt med de frafaldne elever om, hvad de oplever kunne have fastholdt dem i uddannelsen. Og vi har naturligvis også bedt dem åbenbare deres kritikpunkter.

Det har været en fornøjelse at tale med de mange unge gennem arbejdet med notatet, og en stor tak til dem for, at de har ønsket at dele deres tanker med os.

Undersøgelsen er udarbejdet af Pia Olsen og Birgitte Simonsen fra Center for Ungdomsforskning.

November 2009

God læselyst

Metode

Denne undersøgelses resultater er baseret på i alt 24 interview, fordelt med 12 elever, der er faldet fra det første år, og 12 frafaldne elever på andet år.

Kønsmæssigt er der tilstræbt en lige fordeling, og i forhold til etnicitet er der tilstræbt repræsentativitet. Alle interviewene er foregået via telefon. Varigheden af interviewene har svinget fra 15 minutter til 1 1/2 time, alt afhængig af hvor indstillet den unge har været på at dele ud af sine tanker og af hvor kompliceret den enkelte historie har været.

Frederiksberg HF kursus ved ikke hvilke elever, der er blevet udvalgt til interview. Og de enkelte kursisters individuelle kendetegn er sløret, så de ikke kan genkendes. Alle de

interviewede har udtalt sig som værende anonyme.

I analysen af det indsamlede interviewmateriale, er der langt vægt på at følge de unges oplevelser af, hvad der er vigtigt og hvad der er mindre vigtigt. Det betyder ikke at undersøgelsen er ukritisk overfor de unges udsagn, men blot at det er de unges historie og oplevelser, der er i fokus.

Sammenfatning/konklusion

En bemærkelsesværdig og gennemgående erfaring, som vi har gjort os i løbet af arbejdet med dette notat er, at de unge stort set alle sammen har været meget villige til at fortælle om årsagen til deres frafald. Kun en enkelt har bedt sig fri. Dette er generelt set usædvanligt og kan være et udtryk for, at de unge har brug for at tale om det forløb, der endte med frafald. Det generelle indtryk er også, at et frafald er forbundet med dårlig samvittighed, skyld- eller nederlagsfølelse for den enkelte unge. Så selv om man i medierne ofte hører, at unge skifter uddannelse, som vi andre skifter undertøj, og at det ikke betyder det store for dem, så er det altså ikke en påstand, som denne undersøgelse kan bekræfte. De unge i denne undersøgelse er ikke spor stolte af at være droppet ud af en uddannelse.

Heldigvis er det blevet tydeligt i arbejdet med dette notat, at en række af de årsager, som får de unge til at droppe ud af uddannelsen, er til at ændre. Med en målrettet indsats vil mange af den type elever, som vi har talt med kunne fastholdes i uddannelsen. Men de skal have den rette hjælp i tide. Det er også meget positivt, at eleverne gennemgående og på trods af deres beslutning om at afbryde uddannelsen, har et positivt indtryk af Frederiksberg HF. Dette understøttes også af at flere af dem har valgt at søge tilbage på HF, når deres situation igen har gjort det muligt at gå i gang med en uddannelse. Når det så er

sagt, er dette notats opgave at grave de unges kritik op i lyset.

Grundlæggende forventninger til hverdag og økonomi

Et fællestræk ved de unge, i undersøgelsen, er at de er meget ambitiøse i forhold til hvad deres hverdag skal indeholde. Et højt aktivitetsniveau i hverdagen er nærmest et grundvilkår for disse unge. Ud over skolen har de typisk: erhvervsarbejde, træning, andre fritidsaktiviteter og samvær med venner, kæreste eller familie. Og mest centralt er det, at de faktisk ikke ønsker at droppe en aktivitet til fordel for en anden. Det falder dem ikke ind at skære ned på eksempelvis træningen, for at gøre plads til lektielæsning. På deres vægtskål vejer sociale- og fritidsaktiviteter præcis ligeså tungt som skolearbejde.

Den samme indstilling kan man også i nogen grad finde, når det handler om økonomi. En del af de unge taler om det svære ved at få økonomien til at hænge sammen som studerende. En ung mand påpeger igen og igen, at man kan da ikke leve af en SU – han har jo bil, lejlighed og brug for at komme ud og rejse i ny og næ. Den slags udsagn er igen et udtryk for, de unges forventninger til levestandarden. Det er ikke en selvfølge for dem, at levestandarden falder, bare fordi de skal studere.

På den anden side er det også helt karakteristisk, at mange af de unge slet ikke har gået deres økonomi igennem, inden de starter. De har ikke regnet på, om de kan få det til at løbe rundt for en SU. Den økonomiske virkelighed, der knytter sig til et studieliv kommer ganske enkelt bag på mange af dem.

Det økonomiske aspekt bliver også ekstra væsentligt fordi mange af de unge er i tyverne og ikke bor hjemme mere. Det er dyrt at bo ude. For elever der stadig bor hjemme, er økonomien et mindre væsentligt emne. Da HF

i højere grad en eksempelvis gymnasiet har de lidt 'ældre' elever, kan en del af problematikken måske undgås ved at emnet økonomi i studietiden tages op i forbindelse med introduktion og skolestart. Nogle af de unge, der i begyndelsen væltede omkuld af den økonomiske virkelighed, vender faktisk tilbage til uddannelsen, når de har fået et overblik over deres økonomi. Det er nemlig ikke kun et spørgsmål om, hvor mange penge, de har at leve for. Det er i ligeså høj grad et spørgsmål om at kunne overskue sin situation og vide, hvad man har.

Forventninger til skolen

Den største udfordring i forhold til de elever, der synes disciplinen er for lav, bliver at balancere mellem på den ene side at være en seriøs uddannelsesinstitution og på den anden side undgå at være gammeldags og autoritær. Umiddelbart kan det lyde, som om en gruppe elever ønsker mere autoritær disciplin. Det er dog yderst tvivlsomt, om de rent faktisk ville kunne finde sig til rette under den skoleform. Og går man nærmere ind i deres udsagn om den manglende disciplin handler det dybest set om, at de efterspørger undervisningsformer, der lægger op til et større elevansvar, elevinddragelse og dermed en mere 'moden' form for undervisningssituation. Det drejer sig om at komme væk fra den undervisningsform hvor læreren står ved tavlen og taler, og hvor eleverne før eller siden taber koncentrationen og begynder at kaste med papirfly.

En højere grad af elevinddragelse vil også, ifølge eleverne, gøre at HF lægger afstand til den folkeskole som nogle af dem netop har forladt. Dermed vil det markere en overgang til et mere 'voksent' og modent studieliv. Unge, der har vist tegn på skoletræthed, mener selv at en anden undervisningsform med større ansvar, vil dæmpe skoletrætheden.

En højere grad af dialog mellem lærer og elever, om hvordan undervisningen foregår og

eksempelvis om støj og forstyrrelser i undervisningen, vil også være en god ide. En del elever giver udtryk for frustration over, at der ikke er nogen steder at gå hen med deres utilfredshed. Her vil en jævnlig og formaliseret evaluering af, hvordan klassen fungerer kunne dæmme op for en del af problemet. Især hvis læreren går ind og bliver en aktiv del af løsningen på de problemer, der bliver taget op.

En mere formaliseret form for evaluering vil støtte dialogen mellem eleverne og læreren. Samtidig vil det kunne bruges, som en ventil i forhold til unge, der overvejer at springe fra uddannelsen. Og det vil i nogle tilfælde kunne give læreren et fingerpeg om, hvilke elever, der er frafaldstruede.

Når personlige problemer spænder ben

Først og fremmest er disse forløb karakteriseret ved, at der mangler dialog mellem eleven og skolen. Mange af de unge oplever først at skolen reagerer med sanktion, dvs. når de kaldes til samtale hos rektor eller får 'trusselsbreve' om udsmidning. Og når det er nået så vidt, betragter mange af de unge løbet som værende kørt. De giver udtryk for, at en samtale hos rektor ikke kan hjælpe dem og de kan ikke indfri de krav, som de forventer rektoren vil stille, derfor vælger mange af dem at udeblive fra samtalen og lader ganske enkelt være med at dukke op på skolen mere.

Dialog og timeout

En større grad af dialog mellem denne gruppe elever og deres lærere og klassekammerater, vil højst sandsynligt kunne afbøde mange af denne type frafald. Et godt eksempel er en pige der får kysseysge, men inden diagnosen er stillet, har skolen presset hende så meget for at aflevere sine manglende opgave, at hun giver op og vælger at gå ud. Hun er tilbage på Frederiksberg HF igen. Det havde ikke været nødvendigt at hun droppede ud, hvis hun

havde drøftet sin situation med en lærer eller lignende. I denne type tilfælde vil det være en fordel hvis skolen kan tilbyde en slags 'timeout' til eleven. Hvis eleven føler, at det er umuligt for dem at indhente det forsømte, vælger de i stedet at droppe ud. Netop denne gruppe elever er nemlig også fagligt meget ambitiøse. De går op i at gøre tingene ordentligt.

Misbrugskonsulent

Elever med misbrugs problemer – især hash, kan sandsynligvis også fastholdes hvis de får tilbudt hjælp til at tackle misbruget. De er ofte forholdsvis isolerede fordi de i fritiden har ' travlt' med deres misbrug. De fortæller, at de ikke ved hvor de skal gå hen og få hjælp, selv når de ved den er gal. De er som regel ikke fortrolige med deres forældre i forhold til deres misbrug. Måske taler de lidt med en ven, men ellers er det svært for dem at finde steder at gå hen og få hjælp til at komme ud af sit misbrug. En form for anonym rådgivning, eventuelt en misbrugskonsulent, eller anden person, der kender til hjælpe muligheder, vil her være en løsning.

Det skal i den forbindelse understreges, at de unge igen og igen skal have besked om, hvilke muligheder for hjælp som skolen rent faktisk tilbyder. De skal igen og igen gøres opmærksomme på, at der er psykologordninger, vejledere osv. og opfordres til at gøre brug af dem, næsten uanset hvilke problemer de måtte støde på. Et stort problem i forhold til frafald er nemlig, dels den manglende dialog, men også at de unge ikke ved, hvad de kan få hjælp til. De har måske nok fået det at vide en enkelt gang, men det er ikke nok. De glemmer det og får derfor ikke henvendt sig, når de er i vanskeligheder.

Møde depressive elever med dialog

Med hensyn til fastholdelse af elever, der løber ind i en depression, så er det straks et tungere job. I undersøgelsen deltager unge

som på andet år stadig sidder dybt begravet i en depression, på trods af både indlæggelser og medicin. Det er højst usandsynligt at disse unge vil kunne fastholdes med redskaber der ligger indenfor uddannelsesstedets rækkevidde.

Der er imidlertid også unge i denne undersøgelse, som i løbet af en kortere periode og især hvis diagnosen stilles hurtigt, kommer på fode igen. De kommer i enten psykolog- eller medicin-behandling. Det vil højst sandsynligt være muligt at gribe nogle af disse unge i faldet, hvis de altså bliver identificeret og henvist til den nødvendige hjælp.

For lærernes vedkommende vil det være hensigtsmæssigt at de i højere grad er opmærksom på elever, der pludselig ændrer adfærd. Det vil også være hensigtsmæssigt, at de i højere grad kan identificere tegnene på depression. Igen er dialog en vigtig del af løsningen. Spørg eleven hvorfor de pludselig har fravær, tal med dem om hvordan det går. I formaliserede evalueringer af hvordan klassen fungerer, er det måske også muligt at tage emnet depression op og dermed gøre det aktivt i samtalerne både mellem eleverne og mellem lærer og elever.

Elev til elev – makkerskab

Endnu en måde at styrke dialogen i klassen på kan være ved at hægte eleverne sammen parvis. En let form for forpligtigelse på hinandens velbefindende i skolen. Forstået således, at man lige ringer til sin 'skolemakker' hvis han eller hun har været væk i nogle dage. Om ikke andet så for at ønske god bedring og lige høre, hvordan det går. En sådan ordning vil kunne gribe nogle i faldet og være en ekstra mulighed for at komme i kontakt med unge, der pludselig ændrer adfærd. Det er naturligvis vigtigt at rammerne omkring sådan en ordning er klart formuleret og kommunikeret. De unge skal også kunne få hjælp til at tackle de problemer de evt. måtte møde. Får ens makker det pludselig meget dårligt, skal man ikke stå med det

alene, men eksempelvis kunne henvende sig til sin lærer.

Enkeltfags HF, en løsning for nogle

En gruppe elever vælger enkeltfags HF som en løsning. Denne type frafald finder vi typisk på andet år. Det drejer sig ofte om at elevens generelle livssituation har ændret sig. De har måske købt en lejlighed og må derfor arbejde fuldtid. Det er så nemmere at få det til at passe sammen med et enkeltfagsstudie. Andre elever søger enkeltfag for at gå sammen med andre elever, der også bare skal have en uddannelse hurtigst muligt og hvor der ikke er så store forventninger til det sociale.

Årsager til frafald

Der er mange forskellige årsager til at de unge i denne undersøgelse har valgt at afbryde deres uddannelse på Frederiksberg HF. Hver elev har sin historie, og den har vi så vidt muligt forsøgt at holde fast i. Ikke desto mindre er der temaer og problematikker som går igen i de unges historier. I denne rapport gennemgår vi de forskellige temaer, for at finde ud af om det er muligt at fjerne nogle af de årsager, der er til at de unge falder fra uddannelsen. Vi starter med at tage fat i de temaer hvor de unge retter deres kritiske blik mod skolen. Derefter tager vi fat i to meget dominerende problematikker, nemlig 'dårlig økonomi' og 'personlige problemer'.

Det er væsentligt at understrege, at denne rapport giver indblik i, hvordan de unge oplever situationen. Det er deres historie og deres oplevelse af det forløb, der førte til at de faldt fra uddannelsen, der har været i centrum for denne rapport.

En anden væsentlig pointe i forhold til de nævnte temaer er, at de unge sjældent kun er berørt af en af problematikkerne. Det er som regel flere samvirkende årsager, der resulterer i et frafald. Eksempelvis kan en elev sagtens

have både dårlig økonomi og personlige problemer, og her kan det naturligvis være vanskeligt at afgøre, hvilke af problemerne der blev tungen på vægtskålen, men her læner vi os op af, hvordan de unge selv oplever det.

Flytning på grund af skolemiljø

En case: Julie

Julie er 21 år, da hun vælger at søge ind på Frederiksberg HF. Det har taget hende lidt tid at finde ud af, hvilken uddannelse hun skulle tage - hun arbejdede og rejste i nogle år inden hun starter. Nu har hun besluttet, at hun vil læse International Udvikling på universitetet, og siden arbejde i en humanitær organisation. Hun skal bare lige have sin HF i hus.

Hun har valgt Frederiksberg HF, fordi hun har hørt meget godt om den – blandt andet, at lærerne er dygtige og at det faglige niveau er højt. Det synes hun er et plus.

Den første tid på uddannelse er hun glad. Endelig er hun på vej mod en uddannelse, der interesserer hende og som kan give hende et job, hun godt kan se sig selv i – også om 20 år. Hun taler mest med de lidt ældre klassekammerater. Men generelt bruger hun ikke meget tid på det sociale i skolen. Hendes netværk udenfor skolen er stort. Og så arbejder hun også i u-landsorganisationen IBIS ved siden af. Men hun synes da det er hyggeligt at have nogen at sludre med i pauserne.

I timerne er hun meget aktiv. Det er lang tid siden hun har siddet på skolebænken, og hun går virkelig til sagen med frisk energi og stor interesse. Det er sjovt at lære, og hun nyder at gøre sig umage med lektierne. Det eneste der irriterer hende en smule er en gruppe yngre elever, der ofte forstyrrer undervisningen. Men hun tænker, at det nok holder op, når studieåret rigtig går i gang. Læreren bliver vel heller ikke ved med at acceptere det.

Som året skrider fremad, bliver gruppen af urolige elever langsomt mere dominerende. Næsten halvdelen af de elever, hun talte med i starten, og som var 'seriøse' studerende, er af forskellige årsager gået ud. Et par stykker har faktisk sagt, at de syntes klassen var for larmende, men Julie har ikke lyst til at gå ud. Nu er hun jo lige så glad for at være kommet i gang.

En dag tager Julie problemet op i klassen. Hun fortæller at hun har svært ved at koncentrere sig, og at hun ind imellem dårligt kan høre, hvad læreren siger. Hun blev ikke ligefrem mødt med forståelse fra de andre elever. En foreslår, at hun køber et høreapparat og en anden, at hun rykker op på skødet af læreren, når nu hun er så glad for ham.

Julie er ret nedslået da hun går hjem. Hun havde forventet, at læreren havde bakket hende op, men han lod bare diskussionen løbe ud i sandet.

Julie fortsætter på skolen, men en del af hendes studieglæde er blevet til irritation. Dagligt forstyrres hun af larm. Og hun har da heller ikke det store sociale samvær med sine klassekammerater. Det generer hende egentlig ikke, at de heller ikke er så opsøgende på hende, hun har jo så mange andre venner. Men da skoleåret er ved at være omme, synes hun alligevel det er lidt tungt at kunne se frem til endnu et år på samme måde. Hun synes, at de andre elever er barnlige og at lærerne er nogle vatnisser. Julie finder sin personlige løsning. Hun vælger at fortsætte sit andet år på enkeltfags HF. Her kommer folk ligesom hende, kun for at få en uddannelse, så der er ro i timerne. Det er faktisk en lettelse og Julies studieglæde vender tilbage – slut.

Julie er et godt eksempel på en elev i denne gruppe. Her finder vi to typer af elever, med hver deres årsag til at flytte. På den ene side står en gruppe unge, der virkelig dyrker den sociale side af studielivet. Disse unge savner et ungdomsmiljø med fester og sjov og ballade. De oplever miljøet på HF som

værende meget fagligt fokuseret, og deres fokus er på kammeratskabet. Nogle af disse unge har valgt at flytte til et gymnasium, fordi de har hørt fra andre unge, at her sker der en masse, og der er det ungdomsmiljøet, der er i fokus.

Det sociale med fester, fredagsbar og andre aktiviteter betyder ligeså meget for dem, som det skolemæssige. Disse elever er typisk de yngste blandt de unge (17-19 år) .

På den anden side finder vi en gruppe elever, der som Julie, primært kommer på HF for at få en uddannelse. De vil gerne have det godt med deres klassekammerater, men de har deres primære vennekreds udenfor skolen. Aldersmæssigt er de fra 22 år og op efter. De har typisk været ud og arbejde nogle år inden de startede på HF, og enkelte af dem har også nået at stifte familie. Denne gruppe elever ønsker, at fokus er på det skolemæssige og oplever i den forbindelse disciplinen i klassen som meget lav. De bliver irriterede over, at der ikke er 'styr på klassen' som en vælger at udtrykke det. Der er for meget larm, for lidt faglighed og læreren gør ikke nok for at disciplinere eleverne. Denne gruppe af elever vælger typisk at fortsætte deres uddannelse på enkeltfags HF, fordi her er folk meget målrettede. De kommer, fordi de har en plan, og skal hurtigst muligt have taget en HF. På enkeltfags HF er der heller ikke de store forventninger til det sociale, hvilket passer disse elever godt. De har typisk en vennekreds udenfor HF.

For de unge i begge grupper gælder det, at de ikke falder fra uddannelsen, de flytter blot skole.

Mere fest og ungdomsmiljø

”Folk havde børn og hus og sådan noget, jeg følte mig helt forkert. Jeg bor hjemme endnu og føler mig stadig....ja, ung! Jeg ville godt have fester og gang i den, og så havde jeg en kammerat der gik på gymnasiet og der var altid fest og så ville jeg hellere derover, det var mere for mig. Ikke fordi jeg går da også op i det man skal

lære, men det skal være sjovt at gå i skole, det er jo vores bedste tid nu...” (Mand 19 år)

Mange af eleverne nævner det som positivt at skolen har forsøgt at fordele eleverne i klasserne i forhold til alder, så de helt unge kommer sammen og de lidt ældre unge kommer sammen. Men alligevel er det altså ikke helt nok for nogle.

”De havde vist delt os op efter alder, det var meget godt. Men det var lidt for alvorligt til mig. Folk var ikke med på noget sjov, de skulle bare i skole og så hjem og i skole og så hjem...og sådan.(Mand 18 år)

Ovenstående citater er fra unge, der har store sociale forventninger til skolen. Faktisk er den egentlige motivation for at gå ind i et uddannelsesforløb, netop at man dermed bliver en del af et ungdomsstudiemiljø. Set i det lys har FHF skuffet dem, fordi de oplever at det primære fokus her er på det faglige.

Mere disciplin

I den anden ende af skalaen finder vi unge som vores case Julie, der efterspørger større fokus på det faglige og mere disciplin i klassen. De elever, der oplever støj og uro i klassen som forstyrrende er typisk de lidt ældre unge.

”Jeg kunne ikke høre noget – jeg sad tit bagi og kunne ikke høre noget, der var flere af de andre som sad og smed med papir og lignende i klassen. Det var helt på 7. klasses niveau. Og jeg tænkte, det her kan jeg bare ikke klare endnu et år med.” (Kvinde 23 år)

Eleven i ovenstående citat har valgt at tage andet år af sin HF uddannelse som enkeltfag, ud fra den forventning, at det er anderledes på HF enkeltfag, fordi folk ved hvad de skal med deres uddannelse og derfor er mere

fokuserede. Hun går på enkeltfag, nu er og er tilfreds med det.

”...jeg synes der var vildt meget larm. Lærerne var ikke særlig gode til at skabe ro i timerne. Grunden til at jeg gik ud var netop al den larm og uro i timerne, så eleverne kunne være stille. Så det gik meget over i pjat, og eleverne sad bare og fniste. Jeg kan huske, at der var nogle elever som forsøgte at få de andre til at tie stille – men der blev nærmest bare gjort nar af det.” (Kvinde 22 år)

Som i ovenstående citat er der en del af disse elever, der giver udtryk for en frustration i forhold til, hvordan man løser problemet med larm og uro i timerne. Ofte ender det med, at eleverne retter pegefingern mod lærerne som de enten ikke synes gør nok for at opretholde disciplinen i timerne, eller som bare ikke træder ind i problematikken og bliver en del af løsningen.

Citatet ovenfor peger også i retning af den problematik at elever, der klager over uro, eller som bare ikke er med på 'balladen' oplever i nogen grad at blive socialt isolerede.

En mand som egentlig er droppet ud af uddannelsen på grund af en depression, har da også følt sig forstyrret af sine larmende medstuderende. Den uro der var i timerne var en af mange faktorer, der gjorde at hans trivsel på skolen var dårlig.

”Hvis de endelig skulle have gjort noget, så skulle de have gjort noget for at dæmpe ned for al den fnidder, der var i timerne. Jeg sad nogle gange og tænkte: Hold da kæft, hvordan kan de få lov at opføre sig sådan?” (Mand 29 år)

Det er primært elever der er i gang med deres andet år HF, som dropper ud på grund af larm og uro. En af årsagerne til dette kan muligvis være, som pigen i nedenstående citat påpeger, at de stille går først ud og sidst på året er det

'ballademagerne' der er tilbage og derfor bliver det værre.

”...mod slutningen hvor det begyndte at blive rigtig slemt. Og det var mere de stille, som hoppede fra, så det var hele klassen, som sad og opførte sig sådan. Og motivationen til at dukke op forsvandt.” (Kvinde 22 år)

Undervisningen skuffer

Uddannelses-skifteren, er der også nogle stykker af. Det er unge, der typisk bliver lidt skuffede over at HF ligner folkeskolen for meget. De er skoletrætte og har haft forventninger om, at HF skulle være meget anderledes, mere voksent. Og de er ofte skuffede over, at der er for meget klassisk tavleundervisning og for lidt elevinddragelse.

”...jeg troede, det ville være meget anderledes, end det jeg kom fra. Men det var det samme, med læreren, der snakker og eleverne, der lytter. Jeg troede det ville være mere noget med, at de også ville høre hvad vi sagde....sådan en mere voksen undervisning.” (Mand 20 år)

En anden elev har også behov for større forskel mellem folkeskole og HF, også i form af mere ungdomsmiljø.

”HF skal ikke være ligesom folkeskolen, det skal jo være en ny start eller bare noget andet ikk! Ja, også via fredagscafeer osv. Ikk? Men det må også gerne være noget anden end de sidste tre års undervisningen ikk, noget andet end tavleundervisning,” (Mand 19 år)

Læreren er vigtig i forhold til hvordan undervisningen foregår.

”...jeg vil sige, at der skal være flere folk oppe ved tavlen, og skabe mere nærværende undervisning. Så der bliver løsnat lidt op. ...det er at hvis man sidder i

en klasse med 24 elever så er man hele tiden bange for at de andre griner af en og hvad de andre siger . Og her er lærerne altså vigtige...”(Mand 19 år)

Det paradoksale i ovenstående citat er at eleven på en og samme tid har forventning om at HF skal være mere voksent, men samtidig er det også lærerens ansvar at skabe den gode stemning.

Nedenstående citat er et godt eksempel på en elev der har haft nogle helt andre forventninger til hvad HF egentlig er. Det er faktisk kommet bag på ham at han skulle have nogle af de samme fag her, som han havde i folkeskolen.

”...det var pga. fagene. Det var slet ikke mig. F.eks. biografi, geografi, alle de fag som jeg har haft i folkeskolen, og som jeg ikke kan lide.” (Mand 20 år)

Skoletræt...Måske

I forbindelse med udtrykket 'skoletræthed' skal man være opmærksom på, at det bliver brugt som et standard udtryk og ofte dækker over andre årsager, som først kommer frem når man taler indgående med den unge. Det er dog typisk, at den unge ikke selv har reflekteret synderlig meget over eventuelt andre årsager.

”... jeg blev smidt ud – for meget fravær. Ren og skær dovenskab, tror jeg. Nogen gange er skolen kedelig. Jeg havde lige gået i gymnasiet og så havde jeg en pause på et halvt år, men det var det samme problem som i gymnasiet, det var en ond cirkel, jeg pjækkede hele tiden.” (Mand 20 år)

Denne elev mener selv, at han fik meget fravær på grund af sin egen dovenskab. Han er nu startet på en ny HF og om den siger han:

”...Der er jeg lige begyndt og jeg kan meget bedre lide det. Jeg har i hvert fald

ikke så meget fravær som før. Og jeg har gået her siden sommerferien sluttede – et par måneder. Jeg synes jeg er kommet bedre ind i klassen på den nye skole, end på den gamle. Jeg ved ikke hvorfor jeg ikke kom så godt ind i klassen - det gjorde jeg bare ikke.” (mand 20 år)

Ovenstående citat kunne meget vel indikere, at eleven ikke kun er droppet ud af sin uddannelse på grund af dovenskab. Muligvis har det haft større betydning end han selv er klar over, hvordan klassen fungerede sammen.

En anden elev, som også beskriver sig selv som skoletræt, kommer senere i samtalen ind på at han havde svært ved at forstå en af de lærere, han havde mest. Og det var faktisk et ret stort problem for ham.

”...det matematiske del er svær – specielt når det begynder at blive svært. Mens sprog og dansk det har jeg det fint med. Det er specielt når læreren ikke er den bedste til at forklare. Så er der mange gange, hvor jeg ikke kan følge med. Og så forklarer læreren det igen og igen, men jeg forstår det stadig ikke. Jeg har ikke problemer med normale ting eller hvad man skal sige...”(mand 19 år)

Vejlederens rolle

Vejlederne har fået et særligt afsnit i denne rapport, netop fordi de mangler at være tilstede i de unges mulighedshorisont. Langt de fleste af eleverne i denne undersøgelse mindes ikke umiddelbart, at være blevet kontaktet af en vejleder i forbindelse med deres frafald. Det betyder ikke, at de ikke er blevet kontaktet, men de husker det ikke af sig selv. Efter en tænkepause, kommer en del af de unge i tanke om, at der da vist nok var en eller anden vejleder, der ringede.

”...Jeg er blevet kontaktet af en uddannelsesvejleder et eller andet sted fra. Det var måske noget om hvordan det går

med uddannelsen. Hmm, jeg husker det ikke sådan. Men det er også sådan en lidt tåget periode.”..(Mand 20 år)

Citatet er typisk. Eleven her havde et forløb, hvor han først var meget aktiv og flittig. Derefter kom ene forholdsvis kort periode på cirka en måned, hvor han gradvist forsømte mere og mere og til sidst blev han helt væk. Det er i øvrigt også helt typisk, at de unge tror, at man kun kan snakke uddannelse med sin studievejleder. Men de fleste elever er slet ikke klar over, at der er den mulighed at kontakte en vejleder for at få hjælp, hvis de er kørt af sporet. Direkte adspurgt om, hvorfor hun ikke talte med en vejleder om sine problemer i forhold til uddannelsen, svarer en elev:

”Der var vist en vejleder, men jeg vidste ikke hvad han lavede. Jeg vidste ikke at man kunne søge hjælp.” (Kvinde 20 år)

Men mange af de unge kan til gengæld huske brevet fra rektor, og det er uanset om de har valgt at møde op til samtalen eller udeblive fra den.

”Jeg fik et brev, men fik ikke nogen snak med en vejleder. Jeg kom ind til en boss, som skulle være sådan lidt....det var måske lidt tidsspilde at snakke om noget hvor jeg allerede godt vidste hvor problemet var henne. Men jeg fik ikke nogen henvendelse fra en vejleder – kun en fra rektor.” (Mand 19 år)

En del af de unge udebliver fra samtalen med rektor, fordi de vurderer at løbet allerede er kørt, når brevet fra ham dumper ind af brevsprækken.

De økonomisk belastede

En case: Kristina

Kristina er 24 år og virker umiddelbart glad, motiveret og målrettet. Det er mange år siden hun sidst var i gang med en uddannelse og

dengang så det hele mere sort ud. Kristina har nemlig lidt af anoreksi i en årrække, men har været i behandling og føler nu, at hun er kommet ud på den anden side og er så godt som sluppet af med sin spiseforstyrrelse. Det vil sige, hun skal stadig passe på sit stressniveau, for bliver det for højt, kan sygdommen bryde ud igen. Det er hun klar over, så hun passer på sig selv. Det første stykke tid på HF er hun fuld af optimisme og har store forventninger til sit nye liv som en helt ’normal’ ung. Men allerede den første måned efter hun er startet, melder virkeligheden sig på bankkontoen. Hun har for første gang i flere år ikke penge til sine udgifter. Det er lidt af et chok for hende, for Kristina kan godt lide at have styr på tingene. SU’en rækker slet ikke til hendes udgifter og især det månedlige afdrag på næsten 4000 kroner på hendes forbrugslån er en hård post i budgettet. Hun ærgrer sig meget over det forbrugslån. Det var et hun optog for 4 år siden, da hendes liv stadig var meget præget af sygdommen. Der kunne hun nemlig ikke arbejde, og hun kunne heller ikke holde tanken om at være forsørget af det offentlige ud. Hun har aldrig været god til det med penge... det har hun bare ikke haft overskud til at lære så meget om. Ikke desto mindre bekymrer det hende ret meget, at pengene ikke rækker. Banken ringer og det kan hun bare slet ikke lide. Der går en måned mere, hvor hun bliver mere og mere bekymret. Det er svært for hende at gennemskue, hvad hun kan gøre for at ændre situationen. Hun ved godt, at hun kan arbejde ved siden af studiet, men er bange for at et hårdt program med skole og arbejde, kan få hendes anoreksi til at vende tilbage. Hun vil for alt i verden undgå at fremprovokere det ved at få stress. Efter to måneder kontakter hun sin gamle arbejdsplads – en skobutik – og spørger om hun kan komme tilbage. Det kan hun heldigvis, for de har været meget glade for hende. Så allerede tre dage efter, sætter hun kursen mod skobutikken frem for mod skolen. Hun er faktisk ret ked af at gå ud af skolen, men nu skal hun først og fremmest lige

indhente de penge, hun har manglet de sidste par måneder, og så må hun se nærmere på sin økonomi. Hun har ikke forældre, der kan hjælpe hende økonomisk. Og selvom de kunne, så er deres forhold så dårligt at det ikke kan komme på tale at spørge om hjælp. Men måske vil hun tage et møde med banken. Hun ved i hvert fald med sikkerhed at hun meget gerne vil i gang med en HF igen – slut.

Kristina tilhører gruppen af elever, der nævner økonomi som den væsentligste årsag til, at de vælger at afbryde deres uddannelse. Fælles for eleverne i denne gruppe er, at de typisk er fra 22 år og opefter. De bor ikke hjemme og har stort set alle været i gang med andre uddannelser, som de har valgt at springe fra af den ene eller anden årsag. En del siger, at den uddannelse, de havde valgt tidligere, alligevel 'ikke rigtig var dem'. Men der er også nogle stykker for hvem økonomien er et tilbagevendende tema. De har tidligere sprunget fra en uddannelse på grund af dårlig økonomi.

Mange af de unge i denne gruppe, har arbejdet inden de starter på HF, så de er vant til en lønindtægt. Og som årsag til de økonomiske vanskeligheder nævnes dels de faste udgifter, men også gæld, i form af forbrugslån eller boliglån. I forbindelse med boliglån, konstaterer en del af de unge at 'det er dyrt at bo i København'.

Meget karakteristisk for gruppen er, at de ikke har sat sig ned og regnet på de økonomiske aspekter af et uddannelsesforløb, inden de starter.

”Jeg blev lidt skræmt – også over økonomien. Det er en stor livsændring. Men jeg havde bare ikke tænkt det igennem.” (Kvinde 24 år)

”...Jeg har faktisk gået på FHF to gange. Første gang fordi min kæreste læste der. Anden gang, der søgte jeg ind, fordi jeg synes det var rigtig godt, at gå der første

gang. Men jeg holdt op, fordi min økonomi ikke kunne hænge sammen....jeg kunne ikke leve på SU. Jeg har fundet et fuldtidsarbejde i stedet for.” (Kvinde 22 år)

Ovenstående citat er fra en elev, der har egen lejlighed med dertil hørende udgifter. Og faktisk er det anden gang eleven dropper ud af en uddannelse på grund af økonomien. Men hun har altså tilsyneladende ikke lært af sine erfaringer fra tidligere.

Mange af de studerende har erhvervsarbejde ved siden af studiet, men det er ikke uden omkostninger, og det er da heller ikke alle, der er indstillet på at leve det liv, man så får, når man skal få skole og økonomi til at hænge sammen. Heller ikke selvom man, som pigen i citatet nedenfor er rigtig glad for at gå på skolen og oven i købet, ved hvad hun skal bruge sin HF til.

”...Jeg synes det var rigtig godt, og det var nogle gode lærere. Men der var meget at se til...og jeg havde også en husleje, der skulle betales, og det er dyrt at bo i København. Jeg arbejdede ved siden af, men det er bare det, om man kan overskue det, tror jeg. Og så med lektier og lange skoledage, så vidt jeg kan huske, er det meget det sociale liv, det går ud over. Jeg kunne ikke se mig selv gøre det i 2 år til. Hvis man først er færdig kl. 16.00 og så skal på arbejde bagefter, så er det svært at finde tid til at lave den der matematik aflevering. Det var det, og det havde jeg ikke lyst til.” (Kvinde 22 år)

Kvindens virkelighed er, at hun sidder med faste udgifter til blandt andet en lejlighed. Og hun kan ikke se sig selv pukke med arbejde og skole og uden fritidsliv med vennerne, i to år i træk. Det er for hårdt i for lang tid. Kvinden er dog tilbage i uddannelse, men forsøger sig med turbofag. Her er det hårdt i en kort og overskuelig periode, og det er der en del unge, som har nemmere ved at overskue. De kan nemmere overskue et kort intensivt forløb end 2 års sejtræk. Og det er åbenbart nemmere at

få passet arbejdet ind sammen med enkeltfag/turbo.

Citatet er i øvrigt også et godt eksempel på en ung kvinde, der netop ikke ønsker at gå på kompromis med noget. Hun vil eksempelvis ikke skære ned på det sociale for at få plads til matematik opgaven.

Svær baggrund og gæld

En del af disse unge har en kompliceret baggrund, med mange problemer. Da de vælger at søge ind på uddannelsen føler de typisk at de har fået styr på deres problemer og har overskud til at gå i skole. Desværre har nogle af dem en gæld med sig, som de har fået af den ene eller anden grund. Gæld de betaler dyrt af på og som stikker en kæp i hjulet for deres uddannelsesplaner. Man kan lidt trist sige at fortidens problemer indhenter dem. De siger eksempelvis:

”...Men så har jeg haft et rigtig turbulent liv – jeg var indlagt som barn på hospitalet –det hele er skredet for mig ikk! Så tingene kommer i en anden rækkefølge for mig. Jeg har også haft enormt svært ved at fastholde et arbejde – da jeg har haft sådan et princip om at jeg ikke skulle på kontanthjælp, så har jeg en kæmpe gæld, fordi jeg har levet af lånte penge. Men mit job nu – jeg har nogle fantastiske kolleger – det holder jeg fast i.”
(Kvinde 24 år)

Ovenstående er et citat fra en pige med anoreksi. Hun er nu blevet behandlet for sin anoreksi og har styr på sit liv og derfor mod på en uddannelse. Men her spænder økonomien ben.

En anden elev med i samme situation har henvendt sig til sin UU vejleder da økonomien viste sig at være helt umulig.

”-...Ja, hun var rigtig sød, men hun var også inkompetent. Hun kunne ikke svare på mere end mig selv. Hun smilede bare og

sagde ikke så meget. Jeg forklarede hende at det også var lidt skidt, for jeg ville komme til at skylde 500.000 kr. når jeg var færdig med at studere. Jeg er heldig at jeg har stået i KAB hele mit liv, så jeg har nemt ved at få en lejlighed. Jeg afdrager med 3300 kr. om måneden, og har også tænkt på at spørge kommunen om de ikke kan hjælpe med et eller andet. Men enhver kan jo komme og sige at de vil have nogle penge...” (Kvinde 23 år)

Eleven her er tydeligt i en svær situation og regner da heller ikke med at få hjælp, hvilket hun også mener gør det næsten umuligt for hende at uddanne sig.

En del af de elever, der springer fra uddannelsen på grund af dårlig økonomi, vender tilbage igen, når de har fået styr på økonomien. Nedenstående citat er et godt eksempel på en elev med gæld. Da hun startede på uddannelse, kom de økonomiske konsekvenser bag på hende. Og som det fremgår af citatet er det kun 1000 kr. der skiller hende fra at vælge at gå på uddannelsen, men pointen er, at næste gang hun starter, har hun gjort sig sin økonomiske situation klar. Det kommer ikke bag på hende.

”Jeg havde gæld, et forbrugslån. Jeg kunne ikke få det til at løbe rundt...Jeg ville have haft 2000 kr. til mig selv pr. måned efter alle udgifter var betalt. Det er lavt. Jeg arbejder nu og har nu 3700 kr. hver måned. Så der er lidt mere at leve for. Jeg kommer nu til at have 3000 kr. pr. måned, når jeg starter igen til januar.” (Kvinde 24 år)

En anden elev har også fået styr på økonomien og dermed også mod på uddannelsen igen.

”...Men nu har jeg fået lagt et budget, så det er rigtig godt. Og nu har jeg lagt et budget så jeg kan leve for 3000 kr. pr. måned. Men det bliver en ændring, jeg har

ikke mulighed for at gå i byen hver weekend mere, eller købe mad på gaden osv. Det er en stor ændring. Men nu må vi se.” (Kvinde 23 år)

Andre i denne gruppe springer fra uddannelsen, fordi en konflikt med forældrene fører til at de flytter hjemmefra og dermed får brug for flere penge.

De socialt/personligt belastede

En case: Marcus

Markus er 21 år. En tænksum fyr, der har noget på hjerte i timerne. Han tager undervisningen meget seriøst og møder forberedt til timerne. Han deltager engageret i diskussionerne og virker umiddelbart vellidt i sin klasse. Han er dog ikke en toneangivende personlighed, når det handler om klassen sociale liv. Tit skal han på arbejde, når de andre sætter sig og drikker fredagsøl. Han har da også fortalt, at han har købt en lejlighed for nylig, og det er den han tjener penge til. Udadtil virker Marcus som om, han virkelig har styr på tilværelsen. De andre elever kan da også godt drille ham lidt med, at han altid er forberedt og altid afleverer sine opgaver. Men Marcus trækker bare på smilebåndet – for sådan synes han bare det skal være.

Efter et par måneder på uddannelsen kommer Marcus pludselig ikke i en hel uge. Ingen tænker nærmere over det, han er jo nok bare syg. Ugen efter er han da også tilbage, men kun et par dage, så er han væk igen et par dage. Der går en hel måned på den måde, men to dages skolegang og så et par dages fravær. Der er også et par opgaver, han ikke når at få afleveret. De andre elever undrer sig, men ingen af dem føler sig 'tæt' nok på Marcus til direkte at spørge ham, hvad der sker.

Markus går og undrer sig lidt over at ingen reagerer på hans fravær. Ikke engang læreren har spurgt ham hvorfor. Hun sagde bare i en

bibemærkning, at hun regnede med, at han snart kom med den opgave, han skyldte. Han nikkede bare samtykkende, men har ikke siden fået skrevet så meget som et komma på den. Markus har også meldt sig syg fra sit arbejde. Han kan pludselig ikke overskue det mere. Og han kan heller ikke rigtig se meningen med det. Han har mest lyst til at være derhjemme og sove eller se film. Det er, som om alting har mistet sin mening.

Da brevet fra skolen dumper ind af brevsprækken, ved han godt hvad der står. Det tager ham tre dage at åbne det, og som forventet er det en indkaldelse til samtale med rektor. Marcus tænker, at det ikke nytter at gå til den samtale, for han ved jo godt at fejlen er hans. Og han orker ikke at høre det fra rektor. Desuden kan han heller ikke rigtig svare på, hvorfor han ikke kommer i skole. Det er bare så svært at komme ud af døren, eller bare ud af sengen for den sags skyld. Marcus bliver væk fra samtalen med rektor og han bliver også helt væk fra skolen. Til sig selv siger han at når han ikke kan gøre det ordentligt, så kan han ligeså godt helt lade være.

Fire måneder senere siger lægen at Marcus har en depression. På det tidspunkt har Marcus mistet sit job og er kommet så lang bagud med sine udgifter, at lejligheden snart ryger. Han flytter nok hjem til sine forældre igen, og så håber han at den medicin lægen har givet ham virker.

Det eneste Marcus har hørt fra skolen var en vejleder, der ringede. Men Marcus forstod ikke rigtig, hvad han ville, han gik jo ikke på uddannelsen mere. Desuden havde han også en rigtig dårlig dag den dag, så samtalen var kort. Han kan ikke rigtig huske hvad de talte om –slut.

Typisk for denne gruppe elever, som Markus tilhører er, at er glade for skolen. De roser den og har da også været meget aktive elever til at starte med. De har høje krav/forventninger til sig selv om hvordan, de skal klare sig i skolen. De vil gerne være gode og får gode karakterer. Derfor er der ofte tale om elever, der klarer sig godt fagligt. Efter et stykke tid,

typisk i løbet af det første halve år, begynder det pludselig at gå ned af bakke. Og efter et kort forsømmelsesforløb holder de helt op med at komme. De møder typisk ikke op til samtalen hos rektor, for på det tidspunkt mener de selv, at 'nu er det jo for sent at gøre noget'. De kan ikke indhente det forsømte, så hvorfor skal de stille op hos rektor blot for at få en 'skideballe'.

Karakteristisk for disse elever er også, at de ikke oplever at være blevet kontaktet af hverken lærere eller andre fra skolen og spurgt om hvorfor de pludselig har så meget fravær. Eleverne i denne gruppe undrer sig ofte over, at ingen har spurgt dem, hvad der er i vejen. Det er også typisk, at de ikke har overskud til selv at kontakte en lærer og forklare deres adfærd og eventuelt spørge om der er mulighed for udsættelse af skriftlige opgaver eller dispensation på anden måde. Det virker som om de unges relation til skolen er 'skrøbelig' i den forstand at de ikke beder om hjælp. De inddrager ikke skolen i et forsøg på at løse situationen. Når de ikke længere kan opfylde de krav som skolen stiller om fremmøde og aflevering af opgaver, dropper de bare ud. De giver ikke besked til nogen, de holder bare op med at komme. Elevernes problemer spænder vidt, sygdom, misbrug, depression mm.

En af den slags elever siger om sit frafald:

”Det var slet ikke noget med skolen at gøre. Jeg havde en enkelt lærer som jeg ikke brød mig om – men det handlede om, at jeg røg for meget hash. Så det har ikke noget med skolen at gøre.”
(Mand 21 år)

Denne elev har klaret sig rigtig godt fagligt og været meget aktiv i starten af forløbet. Alligevel er der ingen, som reagerer da det begynder at gå dramatisk ned af bakke... han får meget fravær og afleverer ikke sine opgaver.

”Jeg stoppede bare – og så fik jeg et brev. Jeg snakkede lidt med nogle af de andre fra klassen, men lukkede mig ret meget inde i mig selv og havde også en del personlige problemer.” (Mand 21 år)

En anden elev blev syg, og inden der var kommet en lægelig afklaring på, hvad hun konkret fejlede, havde skolen allerede meddelt hende, at hun ville blive smidt ud, hvis ikke hun afleverede sine skriftlige opgaver indenfor kort tid. Det kunne hun slet ikke overskue og i stedet for at gå i dialog med skolen og forklare dem situationen, valgte hun at droppe ud.

”Jeg fik kysseysge og det tog et år for mig at komme igennem. Man bliver sindssygt træt hele tiden. Jeg kunne godt følge med i timerne, men jeg fik for meget fravær og så fik jeg at vide, at jeg ikke kunne gå der. Jeg vidste ikke, at jeg havde kysseysge før et par uger efter, at de havde sagt, at jeg ikke kunne gå der. Min læge troede, at det var blodmangel. Det var super ærgerligt, jeg kunne have været færdig nu.” (Kvinde 20 år)

Eleven i citatet ovenover er startet på Frederiksberg HF igen.

Depression

Depression lader til at være et stort tema, i denne lille pilot-undersøgelse har 5 af interviewpersonerne lidt af depression, og det har været den direkte årsag til, at de er droppet ud af uddannelsen. Dette gælder både først og andet års elever. Det er typisk for disse elever, at de stiller høje krav til deres egen deltagelse i undervisningen, og kan de ikke leve op til det, ender de med at droppe ud. Et helt klassisk eksempel på et forløb for en elev med depression lyder således:

”...jeg gik der en måned på 2. år og så kom depressionerne igen og vi skulle til at skrive en større skriftlig opgave, og det blev for

meget for mig. Jeg havde det ikke godt psykisk, og så tænkte, nu trækker jeg stikket ud, i stedet for at gøre det halvvejs, så er det bedre at gå ud nu. Jeg snakkede med en studievejleder fra skolen, vi havde en samtale, og så meldte jeg mig ud der. Hun sagde at det var kedeligt at jeg stoppede – også fordi mit gennemsnit var 10,5, så de kunne ikke forstå at jeg ikke kom. Og de sagde at jeg godt kunne gå der alligevel – selvom mit fravær var højt. Men altså jeg havde bare lyst til at gemme mig derhjemme”. (Mand 29 år)

Denne elev er altså blevet kontaktet af en vejleder, som desværre ikke har haft succes med at fastholde ham. Han er et godt eksempel på en elev, der netop klarer sig godt og stiller høje krav til sig selv. Han taler i øvrigt også meget positivt om skolen:

”Jeg synes faktisk det var en god skole, de havde nogle rigtigt gode lærere, de var både aktive og kom der ikke bare for at gå på job. Vi havde blandt andet en biologilærer som var rasende god, og det var der flere af dem der var,” (Mand 29 år)

Eleven går fortsat hjemme med en depression. Og på spørgsmålet om han kunne overveje at starte igen svare han: ”lykkepillerne gør at jeg ikke er ked af det hele tiden, men jeg ved ikke hvad jeg skal gøre med mit liv. Jeg har ikke lyst til det store – jeg har ikke nogen fremtidsplaner.” Han mener heller ikke selv, at skolen kunne have gjort noget for at fastholde ham.

De fem elever i denne undersøgelse, som er faldet fra på grund af en depression er alle mænd. Det er i øvrigt også bemærkelsesværdigt, at de alle lader til at have et forholdsvis distanceret forhold til deres klassekammerater. Der er i hvert fald ingen af dem, der har betroet sig til en klassekammerat og der er heller ikke nogen af dem, der er blevet kontaktet af en kammerat,

der undrede sig over den pludselige ændrede adfærd.

”... jeg gik ud på grund af sygdom. Det er lidt komplekst, det var nemlig psykisk sygdom. Så det er lidt svært at sige hvornår man er rask.” og om sit forløb siger han: **”Jeg stoppede ret brat. Jeg snakkede ikke rigtig med nogen. Det kunne jeg ikke, men det havde nok været smart at gøre. Men jeg var sygemeldt et år.”** (Mand 21 år)

Ovenstående citat er fra en ung mand, der udviklede en depression et år inde i uddannelsen. Han mener, at presset fra uddannelsen, og for meget erhvervsarbejde ved siden af, var medvirkede årsager til, at han udviklede en depression. Han bor ikke hjemme og måtte arbejde alt hvad han kunne for at tjene til lejligheden. Han er nu startet på enkeltfags HF, hvor han mener, at han kan tage det mere stille og roligt, samtidig med at han arbejder.